

KS. ANDRZEJ ROJEWSKI

RECEPCJA REFORMY LITURGII W DIECEZJI PŁOCKIEJ PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Niniejsze opracowanie jest oparte na dokumentach Kancelarii Kurii Biskupiej w Płocku oraz jej Wydziału Duszpasterskiego, przechowywanych w archiwum tejże instytucji. W teczkach skoroszytowych zgromadzono m.in. materiały z lat 1959-1979. Dla badającego problem recepcji reformy liturgicznej Soboru Watykańskiego II w diecezji płockiej zbiory te dostarczają więcej materiału niż dokumenty drukowane na łamach „Okólnika Kurii Diecezjalnej Płockiej”, a następnie przedrukowywane w „Miesięczniku Pasterskim Płockim” jako oficjalnym organie Kurii. Dodajmy przy

Instrukcja o bliższym i bezpośrednim przygotowaniu do małżeństwa, s. 28-30; Aneks 14: *Instrukcja o przygotowaniu i przeżywaniu prymicji kapłańskich*, s. 31; Aneks 20: *Regulamin pracy organistów Archidiecezji Przemyskiej*, s. 56-60; Aneks 24: *Statut Eucharystycznego Ruchu Młodych Krucjaty Eucharystycznej*, s. 71-77; Aneks 30: *Instrukcja o sprawowaniu Eucharystii*, s. 96-99.

²⁵ G ł o w a. *Piętnaście lat odnowy liturgicznej* s. 229-230.

Ks. dr ANDRZEJ ROJEWSKI – wykładowca WSD w Płocku; adres do korespondencji: ul. Nowowiejskiego 2, 09-400 Płock; e-mail: rojewski@plock.opoka.org.pl

tym, dla jasności obrazu, że nie cały materiał zgromadzony w skoroszytach był drukowany w „Okólniku” i w „Miesięczniku”. Dokumentacja przechowywana w archiwum zawiera nadto adnotacje, z których wnioskować można np. o randze, jaką poszczególnym dokumentom i etapom reformy nadawała władza diecezjalna. Teczki przechowywane w archiwum Kancelarii Kurii noszą tytuł „Liturgiczne sprawy i nabożeństwa”. Materiały z archiwum Wydziału Duszpasterskiego dotyczą natomiast rejonowych konferencji teologiczno-duszpasterskich i ascetycznych oraz służby liturgicznej. Znamienne, że nie utworzono teczki zatytułowanej „Diecezjalna Komisja Liturgiczna”. W opracowaniu wykorzystano także osobiste zbiory notatek i dokumentów z lat 1966-2000.

Wdrażanie reformy liturgicznej w diecezjach zostało zlecone przez Sobór Konferencjom Episkopatów poszczególnych prowincji Kościoła oraz ich ordynariuszom. Ich wysiłki miała wspierać Komisja Liturgiczna, „z którą współpracowaliby znawcy liturgii, muzyki i sztuki kościelnej oraz duszpasterstwa” (KL 44). Idąc za tym orzeczeniem, nasze spojrzenie skierujemy najpierw na Diecezjalną Komisję Liturgiczną, jej zadania w diecezji i działalność.

I. POCZĄTKI WPROWADZANIA REFORMY LITURGICZNEJ VATICANUM II W DIECEZJI – POWOŁANIE DIECEZJALNEJ KOMISJI LITURGICZNEJ

Po wejściu w życie Konstytucji o liturgii *Sacrosanctum Concilium* całokształtem spraw związanych z wprowadzaniem w życie tego pierwszego dokumentu Vaticanum II kierował biskup diecezjalny. On więc, znając uchwały Konferencji Episkopatu, decydował, czy umieścić w urzędowym piśmie diecezji konkretny dokument odnowy liturgicznej i nadać mu bieg, czy też pozostawić go w archiwum. W tym kontekście w pełni czytelne są adnotacje biskupa diecezjalnego umieszczane na konkretnych pismach, np. „Nie drukować w MPP”, „Orientacyjne” lub „Do wykonania”.

Przygotowanie teczek duszpasterskich z materiałem informacyjno-formacyjnym na aktualne tematy reformy liturgicznej zlecał biskup (osobiście lub przez swego wikariusza generalnego) Wydziałowi Duszpasterskiemu Kurii. Miało to miejsce zwłaszcza od 1967 r., gdy drugim sekretarzem Wydziału został mianowany wykładowca liturgiki w Wyższym Seminarium Duchownym. Przykładem takiego działania jest np. „Teczka Duszpasterska 105/67”, zawierająca „Wskazania dotyczące uczestnictwa dzieci i młodzieży we Mszy świętej”. Opracował ją Wydział Duszpasterski przy współpracy Referatu Katechetycznego. Takie i podobne materiały były w tamtych latach nie tylko informacją o zmianach w obrzędach liturgicznych, lecz stanowiły przede wszystkim ważny element formowania w katechizujących, przygotowujących liturgię dla konkretnych grup uczestników oraz sprawujących ją w tych grupach, nowego rozumienia liturgii i uczestnictwa w niej.

„Wskazania”, o których mowa, podawały także praktyczne sposoby działania, informując np. o możliwości recytacji (śpiewu) części stałych Mszy świętej w języku polskim, o zachowaniu zewnętrznych postaw obowiązujących w poszczególnych obrzędach Mszy świętej, a w końcu podawały propozycje śpiewów mszalnych na

poszczególne okresy roku liturgicznego i jego ważniejsze obchody. W uwagach końcowych Teczki czytamy m.in.: „Zmiany w uczestniczeniu wiernych wprowadzać należy stopniowo, powoli i roztropnie licząc się z tradycją i jej nawarstwieniem, zwłaszcza u starszego pokolenia. Każda zmiana w uczestnictwie wiernych musi być poprzedzona odpowiednim przygotowaniem, uświadomieniem wiernych, wytłumaczeniem o co chodzi we wszystkich zmianach form uczestniczenia”

Istnieje odpis listu biskupa płockiego (datowany 13 III 1967 r. L.dz. 1196/67) do przewodniczącego Komisji Liturgicznej Episkopatu Polski, bpa Franciszka Jopa. Ordynariusz płocki stwierdza w nim, że Diecezjalna Komisja Liturgiczna „powołana do życia w połowie 1964 roku musi ulec reorganizacji. Nastąpi to najprawdopodobniej w najkrótszym czasie. Przewodnictwo Komisji zreorganizowanej przejmuję osobiście – pisze biskup płocki – i dlatego proszę Waszą Ekszelencję o kierowanie łaskawie pism w sprawach dotyczących Komisji do mnie”

Relacjonującemu ten fakt nie udało się ustalić składu Komisji, o której jest mowa w cytowanym liście. Wiadomo natomiast, że z powołaniem nowej Komisji bp Bogdan Sikorski czekał do końca lutego 1968 r. Powodem był zapewne nie wypracowany jeszcze przez Komisję Liturgiczną Episkopatu Polski tekst *Statutu Diecezjalnej Komisji Liturgicznej*. Ostatecznie zatwierdzono go i przyjęto na forum Komisji 4 I 1968 r. Kuria Diecezjalna w Płocku otrzymała go 26 I 1968 r. Miesiąc później, 29 II 1968 r. (L.dz. 1302/68) biskup ordynariusz powołał, na okres trzech lat, jedenastoosobową Komisję Liturgiczną. Zgodnie ze słowami zawartymi w liście do ordynariusza Opola na jej czele stanął biskup diecezji i przewodniczył jej aż do 1984 r. Wiceprzewodniczącym został mianowany ówczesny wikariusz generalny, infułat Zdzisław Piechna, a sekretarzem – wykładowca liturgiki w Wyższym Seminarium Duchownym, ks. Andrzej Rojewski. Do gremium weszli także dwaj dawni wykładowcy liturgiki: infułat Wacław Jezusek (prawnik) i prałat Konrad Gąsiorowski (biblista). Członkami Komisji byli także liturgiści z terenu diecezji: ks. kapelan Edward Zarzycki i ks. Antoni Podleś, a także: ks. Mirosław Paciuszkiewicz (homileta), ks. Jerzy Skotnicki (wykładowca teologii moralnej i sekretarz Wydziału Duszpasterskiego), ks. Romuald Jaworski (rektor kościoła Sióstr Benedyktynek w Sierpcu) oraz ks. Henryk Czepczyński (kapelan ordynariusza).

W późniejszych latach skład osobowy Komisji ulegał oczywistej zmianie. Znaleźli się w niej m.in. wykładowca śpiewu kościelnego w Seminarium Duchownym, referent do spraw Duszpasterstwa Liturgicznej Służby Ołtarza oraz przewodniczący Diecezjalnej Komisji Budowlano-Artystycznej. Liczba członków Komisji także ulegała zmianie. Na przykład Komisja powołana w 1983 r. liczyła tylko siedem osób.

II. KOMPETENCJE I SPOSOBY DZIAŁANIA DIECEZJALNEJ KOMISJI LITURGICZNEJ

Przez lata swego istnienia Komisja pracowała na zlecenie, w zakresie i zgodnie z zapotrzebowaniem zgłaszanym przez władzę diecezji. Wynikało to zarówno ze struktury działania urzędów diecezjalnych, jak i z faktu, że jej przewodniczącym był biskup ordynariusz. Nie można zatem powiedzieć, że Komisja organizowała i przygo-

towywała kursy formacyjne dla duchowieństwa i katechetów. Czyniła to Kuria Diecezjalna, korzystając z pomocy Komisji Liturgicznej w takim zakresie, w jakim uznawała to za potrzebne.

Komisja zwoływana była dla omówienia aktualnych problemów liturgicznych w diecezji, jak np. dopuszczenie do użytku w diecezji nowych kompozycji części stałych Mszy świętej, reforma dotychczasowej praktyki Czterdziestogodzinnego Nabożeństwa (po Instrukcji *O kulcie Tajemnicy Eucharystii* z 25 V 1967 r. i Instrukcji Wikariatu Rzymu zmieniającej dotychczasową praktykę kwadraginty w tej diecezji). Inną okazją do zwołania Komisji stanowiły np. problemy wypływające z pozwolenia na wprowadzenie polskich śpiewów mszalnych w miejsce części zmiennych Mszy świętej, przygotowanie diecezjalnego śpiewnika służącemu temu celowi, przygotowanie projektu zarządzenia o Mszach koncelebrowanych, sprowadzenie tekstów aspersioni i stosowanie jej zgodnie z wymogami mszału, zapoznanie duszpasterzy z treścią i wymogami *Zarządzenia Konferencji Biskupów Polskich* wydanym w związku z przepisami *III Instrukcji Świętej Kongregacji Kultu Bożego o należyтым wykonywaniu Konstytucji o Liturgii* itp.

Jak wspomniano, we wszystkich innych działaniach związanych z wdrażaniem w życie odnowy liturgicznej udział członków Komisji Liturgicznej był ściśle zależny od odnośnych organów Kurii Biskupiej. Z jej polecenia brali oni czynny udział w pracach odnoszących się np. do adaptacji do potrzeb diecezji *Wskazań i uwag praktycznych do mszału ołtarzowego łacińsko-polskiego* (7 III 1968 r.) przygotowanych przez Komisję Liturgiczną Episkopatu Polski dla całego kraju. Podobnie było z innymi dokumentami przekazywanymi Kurii przez biskupa płockiego.

Dnia 8 IV 1970 r. ordynariusz powołał, na okres pięciu lat, sześciu rejonowych referentów liturgicznych. Ich działalność miała przyczynić się do pogłębienia życia liturgicznego w dekanatach rejonowych oraz do zrozumienia przez duszpasterzy „ducha i litery odnowionej liturgii” Zadaniem referentów było prowadzenie „szkoleń księży na odcinku nowego rytu Mszy świętej, pogrzebu, chrztu, małżeństwa itp.

Przykładów szkolenia liturgicznego organizowanego przez Kurię Diecezjalną, przy współdziałaniu członków Diecezjalnej Komisji Liturgicznej bądź bez nich, jest wiele. Dla ilustracji wybrano kilka spośród nich. Pierwsze to szkolenie rejonowe odbyte w Płocku i Przasnyszu (19-20 XI 1969 r.) na temat reformy sakramentów świętych. Wygłoszono na nim następujące referaty: „Wprowadzenie do programu duszpasterskiego 1969/70” (ks. kan. Stanisław Kutniewski); „Nowe elementy teologiczne w nauce o sakramentach świętych” (ks. mgr Tadeusz Król); „Duszpasterski aspekt sakramentów świętych” (ks. prof. Wacław Schenk).

Bardziej bogaty przebieg miał dwudniowy kurs poświęcony „odprawianiu według nowego porządku Mszy świętej” (Płock, 29-30 IX 1970 r.). Do udziału w nim byli zobowiązani liturgiczni referenci rejonowi oraz jeden kapłan z każdego dekanatu. Program szkolenia przewidywał w pierwszym dniu co następuje:

1. Godz. 10⁰⁰ – Msza święta cum populo (Katedra. Odprawia ks. mgr Andrzej Rojewski).
2. „Postawy i gesty celebransa według nowego porządku odprawiania Mszy świętej” – ks. mgr Antoni Podleś.
3. Śpiew i muzyka według „*Institutio Generalis Missalis Romani*” – ks. dr Zdzisław Piechna.

4. „Próbne” msze cum populo, facie ad populum. „Próbne” msze przy ołtarzu tradycyjnym.
5. Obiad.
6. Msza sine populo – uwagi rubrycystyczne. Próba mszy sine populo.
7. Godz. 18⁰⁰ – Uczestnictwo we Mszy świętej parafialnej w Białej Starej k/Płocka.

Następnego dnia:

1. Dwie msze cum populo (próbne) odprawiają kursanci.
2. Liturgiczna Służba Ołtarza – ks. mgr Antoni Podleś.
3. Kalendarz liturgiczny – ks. mgr Andrzej Rojewski.
4. Dwie msze sine populo (próbne) odprawiają kursanci.

W listopadzie 1972 r. w sześciu dekanatach rejonowych odbyło się szkolenie duchowieństwa przed wprowadzeniem w życie odnowionych *Obrzędów chrztu dzieci*. Miały one wejść w życie w Wielką Sobotę 1973 r. W ramach przygotowania szkolenia biskup ordynariusz we wrześniu i październiku 1972 r. odbył z księżmi pracującymi w Urzędach Centralnych Kurii trzy narady, podczas których ustalono tematy, prelegentów, czas, metodę i miejsca szkolenia. Zgodnie z przyjętymi ustaleniami Wydział Duszpasterski Kurii zorganizował sześć konferencji liturgicznych dla kapłanów w sześciu dekanatach rejonowych. Udział wzięło około czterystu księży. Referaty wygłosili: ks. dr Franciszek Kacprzycki – „Normy prawne dotyczące odnowionej liturgii chrztu dzieci”; ks. mgr Michał Grzybowski – „Przebieg chrztu według nowego Ordo Baptismi Parvulorum”; ks. mgr Tadeusz Durszlewicz – „Teologiczno-duszpasterski aspekt odnowionej liturgii chrztu dzieci”

Na wspomnianych wyżej spotkaniach przygotowawczych zdecydowano także o przedruku przez „Miesięcznik Pasternski Płocki” publikacji ks. Andrzeja Rojewskiego („Ateneum Kapłańskie”), ks. Michałka, ks. Gajdy i ks. Pisarzaka („Ruch Biblijny i Liturgiczny”). Wszystkie artykuły były poświęcone problemom związanym z odnowionym obrzędem sakramentu chrztu świętego.

Najkrótszy, bo trwający jedynie pół dnia, kurs przygotowawczy dla duchowieństwa miał miejsce w dniach 28-29 IV 1980 r. w Płocku i w Przasnyszu, a poprzedzał wprowadzenie w życie zmienionych obrzędów sakramentu namaszczenia chorych. Wygłoszono wówczas tylko dwa referaty związane z powyższym sakramentem: „Problemy prawno-rubrycystyczne nowego rytu sakramentu chorych” (ks. infułat dr Zdzisław Piechna) i „Zagadnienia teologiczno-pastoralne nowego obrzędu sakramentu chorych” (ks. mgr Józef Śliwka).

Problematyka liturgiczna była podejmowana także okazjonalnie, i siłą rzeczy fragmentarycznie, na wiosennych bądź jesiennych konferencjach odbywających się w dekanatach rejonowych. Najczęściej wygłaszana była wówczas prelekcja na temat rubrycystycznego lub jurydycznego aspektu sakramentu lub sakramentaliów.

Patrząc na te działania (nie sposób je nazwać pracami) Diecezjalnej Komisji Liturgicznej z perspektywy czasu, można powiedzieć, że koncentrowały się one bardziej na rybrycystyce i obrzędowości liturgicznej niż na teologii liturgii i jej aspekcie duszpasterskim. Tak też widział je wiceprzewodniczący komisji, ks. infułat Zdzisław Piechna, który podsumowując we wrześniu 1969 r. dotychczasową działalność Komisji powiedział, że „zaznaczała się ona wydawaniem instrukcji rubrycys-

tycznych, opracowywanych w oparciu o wskazania nadsyłane przez Komisję Liturgiczną Episkopatu Polski, oraz liturgicznym doskonaleniu księży w ramach konferencji rejonowych i przy innych okazjach” (protokół z dnia 30 X 1969 r.).

Trzeba jednak także zaznaczyć, że wraz z tymi działaniami władza diecezjalna zwracała uwagę na przygotowanie wnętrza prezbiterium i wnętrza kościołów do odnowionej liturgii. Gdy w listopadzie 1972 r. bp Bogdan Sikorski przeprowadził w diecezji ankietę na temat ołtarzy „twarzą do wiernych” w blisko 235 kościołach parafialnych i 13 samodzielnych ośrodkach duszpasterskich w diecezji, okazało się, że ołtarze *facie ad populum* znajdowały się już w 212 kościołach parafialnych i *quasi*-parafialnych. W tej liczbie mieściły się ołtarze stałe w liczbie 210 i tymczasowe w liczbie 2. W 36 kościołach nie było jeszcze ołtarzy *facie ad populum*. Duszpasterze zobowiązywali się do ich sprawienia w najbliższych trzech latach.

Dla historii warto dodać, że przewodniczący Diecezjalnej Komisji Liturgicznej, jak i jej wiceprzewodniczący byli prawnikami. Jeśli zatem biskup diecezjalny zasięgał rady któregoś z członków Komisji, oczekiwał od niego z reguły jednoznacznego rozwiązania rubrycystycznego. On sam wydawał także jednoznaczne rubrycystycznie decyzje, co dla ducha reformy liturgicznej miało skutki ambiwalentne. Przykładem jest np. wydany przezeń dekret w sprawie koncelebry (12 XI 1973 r.; L.dz. 5650/73) czy też zobowiązanie duszpasterzy do korzystania jedynie ze zbioru wezwań modlitwy powszechnej wydanego w Katowicach w 1970 r.

III. PUBLIKACJE MATERIAŁÓW

POGŁĘBIAJĄCYCH LITURGICZNĄ ŚWIADOMOŚĆ DUSZPASTERZY I KOLPORTAŻ MATERIAŁÓW DLA APOSTOLSTWA LITURGICZNEGO

Z biegiem lat otwierały się możliwości publikowania na łamach „Miesięcznika Pasterskiego Płockiego” i rocznika „Studia Płockie” artykułów pogłębiających problematykę liturgiczną. Jeśli pojedyncze artykuły z dziejów liturgii w diecezji płockiej i jej aktualnych problemów pojawiały się już w latach 1967-1983, to od 1984 r. mamy do czynienia z blokami tematycznymi poświęconymi np. *Mszatowi* Pawła VI, sakramentowi chorych, Adwentowi i rekolekcjom w tego okresu, celebracji Eucharystii, koncelebrze Najświętszej Ofiary, wykładowi Mszy świętej, sakramentowi pokuty, niedzieli, *Divinum Officium*, nabożeństwu Kościoła rzymskokatolickiego, błogosławieństwom i zawierającej je nowej księdze, roli świeckich w liturgii, katechumenatowi czy wreszcie współczesnym kierunkom rozwoju i perspektywom liturgii.

Aczkolwiek Komisja Liturgiczna nie angażowała się, a następnie nie oczekiwano od niej bezpośredniego zaangażowania, w sprowadzanie materiałów dla apostołatu liturgicznego, to jednak duszpasterze nie byli ich pozbawieni. W 1967 r. Wydział Duszpasterski kolportował redagowany przez ks. Franciszka Blachnickiego „Biuletyn Liturgiczny”, który był przepisywany w Płocku i rozsyłany do około dwudziestu prenumeratorów w diecezji. Ingerencja Urzędu Bezpieczeństwa, jak i fakt, że pojawiła się możliwość drukowania „Biuletynu” w „Collectanea Theologica” położyły kres kolportażowi w tej formie. Wydział Duszpasterski rozsyłał księżom takie pomoce jak: projekt nabożeństwa wigilijnego w noc Bożego Narodzenia (1973), wyjaśnienie

w sprawie opuszczania aktu pokuty we Mszy świętej (1973), skrypt ze zreformowanymi obrzędami Triduum Paschalnego (1973), tekst procesji rezurekcyjnej, zatwierdzony przez 157 Konferencję Episkopatu Polski (1977) itp.

Nie sposób jednak nie wspomnieć tu także o niedopatrzeniach ze strony władzy diecezjalnej, pozwalającej np. na kolejne edycje książeczki *Z Jezusem*, która po 1964 r. nie była pod względem treściowym dostosowana do wymogów zmieniającej się liturgii Mszy świętej, sakramentów czy nabożeństw ku czci świętych, czy też na pierwsze wydanie *Śpiwnika kościelnego diecezji płockiej* z 1979 r. Były to wydawnictwa zupełnie nie konsultowane z Komisją.

IV WSPÓŁPRACA Z LITURGICZNYMI INSTYTUCJAMI KOŚCIOŁA

Diecezjalna Komisja Liturgiczna w Płocku nie uchylała się od opiniowania tekstów liturgicznych przesyłanych jej do oceny już to przez watykańską Komisję Kultu Bożego, już to przez Komisję Liturgiczną Episkopatu Polski. W materiałach przechowywanych w Archiwum Kurii są tego liczne dowody. W tym miejscu można wymienić np. opinię diecezjalnej Komisji Liturgicznej odnośnie do projektu obrzędów pogrzebu przesłanych przez Komisję Liturgiczną Episkopatu Polski (23 V 1975 r.).

V MIEJSCE LITURGII W STATUTACH SYNODU DIECEZJALNEGO

Czterdziesty drugi Płocki Synod Diecezjalny, zamknięty przez Jana Pawła II dnia 7 VI 1991 r., miał charakter bardziej prawny niż duszpasterski. Układ treści statutów Synodu wzorowany jest w zasadzie na Kodeksie Prawa Kanonicznego, stąd też o liturgii mówi się w nim w Księdze IV, traktującej o uświęcających zadaniach Kościoła. Księga jest podzielona na trzy części: Sakramenty święte, pozostałe akty kultu Bożego (sakramentalia, Liturgia Godzin, pogrzeb kościelny, kult świętych, obrazów, relikwii, ślub i przysięga, śpiew i muzyka sakralna), miejsca i czasy święte. W aneksie Synodu zawarte są m.in.: Instrukcja o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej, Instrukcja o przygotowaniu dzieci do uroczystego odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych oraz Instrukcja o przygotowaniu młodzieży do sakramentu bierzmowania. Treść statutów synodalnych ma formę zwięzłych kanonów prawnych. W pracach przygotowawczych członkowie Komisji Liturgicznej brali udział, przydzieleni do poszczególnych komisji synodalnych wypracowujących projekt schematu przedstawianego następnie Komisji Głównej do głosowania. Sama jednak koncepcja Synodu, wzorowana na Kodeksie Prawa Kanonicznego, jednoznacznie ukierunkowywała ich prace.

VI. ZAKOŃCZENIE

Na zakończenie trzeba zaznaczyć wyraźnie, że pozycja liturgii w duszpasterstwie parafialnym diecezji płockiej zaczęła zyskiwać na znaczeniu od drugiej połowy 1984 r. Zmieniono wówczas zdecydowanie styl celebry biskupiej, co nie pozostało

bez znaczenia dla sprawowania obrzędów mszalnych w kościołach parafialnych. Liturgię sprawuje się przestrzegając podziału funkcji liturgicznych między duchownych i świeckich, dzięki czemu widoczna jest lepiej natura samego zgromadzenia liturgicznego i natura Kościoła. Przestrzega się zasady, aby schola i chór nie wykluczały wiernych z udziału w śpiewie. Z drugiej też strony wzrasta zrozumienie dla gregoriańskich tradycji śpiewu liturgicznego. Równoległe do troski o sprawowanie obrzędów liturgicznych zgodnie z rubrykami i o ukazanie jej piękna pamięta się o liturgicznym doksztalcaniu duszpasterzy już to na konferencjach organizowanych przez Kurię, już to w ramach „roku duszpasterskiego” dla neoprezbiterów, jak i w ramach trzyletniego Studium Soborowego. Nadto łamy „Miesięcznika Pasterskiego Płockiego”, jak i „Studiów Płockich” są otwarte dla problematyki liturgicznej. W ostatnich latach duszpasterze mają także możliwość zaopatrzyć się w pomoce liturgiczne służące szczególnie celebracji Mszy świętej. Zamiarem Komisji w jej aktualnym składzie jest przygotowanie podręcznika do nabożeństw, dostosowanego do tradycji płockich.